

Eija Asikainen
kotouttamispäällikkö
Joensuun kaupunki
puh. 050 597 8875
eija.asikainen@joensuu.fi

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kotoutumisen edistämisestä seuraavasti:

- Mahdollistetaan kotoutumislain nojalla nykyisin kunnille korvattavien kustannusten hakeminen myös hyvinvointialueille
- Ehdotetaan hyvinvointialueille uutta tehtävää ja alaikäisinä yksin tulleiden perhehoidon ja jälkihoidon järjestämisestä
- Ehdotetaan, että kunnan ja ELY-keskuksen väliset sopimukset kotoutumista tukevien palvelujen järjestämisestä ja pakolaisten vastaanottamisesta siirtyvät hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta lähtien. Sekä kunta että hyvinvointialue voisivat hakea kotoutumislain nojalla korvattavia kustannuksia.

Kunnille ja ehdotuksen mukaan jatkossa myös hyvinvointialueille korvataan kotoutumislain nojalla 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden palveluista syntyneitä todellisia toteutuneita kustannuksia (muun muassa sosiaali- ja terveyden huollon erityiskustannuksia tai toimeentulokustannuksia).

Kunnille ja ehdotuksen mukaan jatkossa myös hyvinvointialueelle maksetaan lisäksi laskennallista korvausta §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä.

Lisäksi vieraskielisten palveluista syntyviä erityisiä kustannuksia huomioidaan valtionosuuksissa ja valtionavustuksissa vieraskielisten määrän mukaisesti.

Kustannusten jakautumisesta kunnan ja hyvinvointialueen kesken haluamme tähdentää sitä, että vastuut kansainvälistä suojelua saavien kotoutumista tukevista palveluista tulee määritellä riittävän selkeästi ja rahoituksen kohdentuminen tulee olla vastuiden mukainen. Tarpeen on myös erotella, mitä tarkoitetaan kotoutumisen edistämisellä ja miten kotoutumisen edistämisen palvelut eroavat kaikille kuntalaisille tarjottavista sosiaali- ja terveystalvveluista tai muista perustalvveluista.

Ehdotuksen perusteella vastuu ja konkreettiset pakolaisten vastaanottoon liittyvät tehtävät, kotoutumista edistävät tehtävät sekä ohjaus ja neuvonta vaikuttavat pääasiassa jäävän kunnalle. Joensuun kaupunki toteuttaa kotoutumislain §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottoon, ohjaukseen, neuvontaan liittyvät tehtävät sekä toteuttaa muita kotoutumista edistäviä palveluita. Joensuun kaupunki saa tällä hetkellä 100 % laskennallisista korvauksista ja tulkkauskorvaukset toteuman mukaisesti. Katsomme, että perusteita laskennallisten korvausten kohdentamiselle hyvinvointialueelle merkittävässä määrin ei ole.

Perustelut

Kotoutumista edistävistä palveluista säädetään kotoutumislaisissa. Kunta vastaa jatkossa pakolaisten vastaanotosta sekä kotoutumislain mukaisista erityisistä kotoutumista edistävistä palveluista. Erityisiä kustannuksia kunnalle syntyy esimerkiksi §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä (Joensuussa yhteiskuntatiedon infot ja suomen kielen koulutus) sekä tulkkauksesta. Tulkkauskustannukset korvataan todellisten toteutuneiden kustannusten mukaan. Muiden edellä lueteltujen palvelujen toteuttamiseen käytetään laskennallista korvausta.

Kansainvälistä suojelua saavat §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen lasten kotoutumista tukee osallistuminen perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen. Joensuussa opetus on organisoitu kieli- ja kulttuuriryhmien erityisjärjestelyillä. Erityisjärjestelyistä syntyy kustannuksia, joita korvataan valtionosuuksilla sekä valtionavustuksilla.

Erityiskustannuksina korvataan kunnalle sopimusperusteisesti korvausta lapsen vamman, sairauden tai oppimisvaikeuksien perusteella opetuksen erityisjärjestelyistä syntyviin kustannuksiin.

Pakolaisten ja muiden maahan muuttaneiden kotoutumista tukevat osaltaan myös kunnan muut, kaikille kuntalaisille tarkoitetut palvelut. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudessa huomioidaan vieraskielisten määrä.

Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä ja näistä säädetään niitä koskevassa yleis- ja erityislainsäädännössä. Myös nämä, kaikille hyvinvointialueen asukkailla tarkoitetut palvelut tukevat osaltaan kotoutumista. Erityisiä kustannuksia syntyy mm. kiintiöpakolaisten alkuvaiheen terveystarkastuksesta ja tulkkauksesta.

Sosiaali- ja terveyspalveluille (jatkossa hyvinvointialueelle) korvataan kotoutumislain mukaisesti erityisiä (yllättäviä tai suuria) sosiaali- ja terveyden huollon kustannuksia sopimusperusteisesti. Tulkki-kustannukset §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta korvataan toteutuneiden kustannusten mukaisesti.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä ei tällä hetkellä tarjoa maahan muuttaneille tai kotoutumislain §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille erityistä ohjaus- tai neuvontapalvelua tai muita erityisiä kotoutumista tukevia palveluja. Joensuussa nämä palvelut järjestetään kaupungin toimesta. Joensuulle maksetaan laskennallinen korvaus 100 prosenttisesti ja tulkkauskustannukset korvataan toteuman mukaisesti.

Hallituksen esityksen perusteluissa (sivuilla 16 - 18) todetaan kiintiöpakolaisten vastaanottoon liittyvien tehtävien vastuista muun muassa seuraavaa:

- kunta vastaisi jatkossakin kiintiöpakolaisten vastaanotosta, ja sopisi 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan osoittamisesta ELY-keskuksen kanssa; **Tähän ei esityksen perustella merkittävää muutosta**

- Kunta hankkisi jatkossakin kuntaan osoitetulle henkilölle asunnon; **Tähän ei esityksen perustella merkittävää muutosta**
- Kunta vastaisi lähtökohtaisesti jatkossakin kiintiöpakolaisen vastaanottamisesta lentokentältä; **Tähän ei esityksen perustella merkittävää muutosta**
- mikäli henkilöllä olisi merkittäviä sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeita, joista johtuen vastaanottolaitteissa olisi oltava myös hyvinvointialueen sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kunnan tulisi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa varmistaa, että tällainen henkilö on mukana vastaanottamassa henkilöä; **Tähän ei esityksen perustella merkittävää muutosta**
- hyvinvointialue hakisi kiintiöpakolaiselle tai muulle kuntaan osoitettavalle henkilölle tarvittaessa ennakoivasti toimeentulotukea. Joensuussa on tällä hetkellä niin, että kunnan kotoutumisohjaaja valmistelee hakemuksen ja KELA tekee päätöksen. Toimeentulotukihakemuksen laatimisen vaatima työaika arviolta 0,5 h perheen toimeentulotukihakemusta kohden. Joensuuhun saapuu vuodessa 5 – 7 perhettä. Tulkkauskustannuksia ei tämän tehtävän osalta synny. **Tähän olisi esityksen perusteella Joensuun osalta tulossa muutos siten, että toimeentulotukihakemuksen valmistelu siirtyisi hyvinvointialueelle.**
- mikäli henkilö ei olisi vielä Suomessa, kun etuuksilla tulisi tehdä hankintoja, vastaisi hyvinvointialue henkilön puolesta asioinnista. Tällöin hyvinvointialue voisi hankkia asuntoon ensimmäisten päivien välttämättömiä tarvikkeita, esimerkiksi sängyn. Joensuussa kunnan kotoutumisohjaaja hoitaa etukäteen tehtävät välttämättömät hankinnat. Asuntojen valmisteluun menee työaika arviolta 2 – 3 htp saapuvaa perhettä kohden. Joensuuhun saapuu vuodessa 5 – 7 perhettä. Tulkkauskustannuksia ei tämän tehtävän osalta synny. **Tähän olisi esityksen perusteella Joensuun osalta tulossa muutos siten, että jatkossa hyvinvointialue vastaisi asumiseen liittyvistä muuttoa edeltävistä hankinnoista.**
- hyvinvointialue valmistelisi maksusitoumuksen, jolla henkilö voisi kuntaan saavuttuaan hankkia asunnon kalusteita ja käyttötavaroita ja jatkossa kunta avustaisi tavaroiden hankkimisessa. Tällä hetkellä kunnan kotoutumisohjaaja valmistelee maksusitoumuksen, päätös tehdään terveys- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymässä (SiunSote) ja kunnan kotoutumisohjaaja avustaa hankinnoissa. Maksusitoumuksen valmisteluun yhden henkilön/perheen osalta menee arviolta 1 h. Joensuuhun saapuu vuodessa 5 – 7 perhettä. Tulkkauskustannuksia ei tämän tehtävän osalta synny. **Tähän olisi esityksen perusteella Joensuun osalta tulossa muutos siten, että maksusitoumuksen laatiminen siirtyy hyvinvointialueelle.**
- Hyvinvointialue vastaisi pakolaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä kiintiöpakolaisten alkuvaiheen terveystarkastuksesta. Joensuussa SiunSote toteuttaa alkuvaiheen terveystarkastuksen, mutta kunnan kotoutumisohjaaja varaa ajan ja huolehtii siitä, että henkilöt tulevat tarkastukseen sovitulla ajalla (käytännössä henkilöt saatetaan terveystarkastukseen, sillä heillä ei tässä vaiheessa ole vielä valmiuksia käyttää julkisia palveluja itsenäisesti). Myöhemmin kunnan kotoutumisohjaaja auttaa muissa terveyteen liittyvissä ajanvarauksissa siihen saakka, kunnes ajanvaraukset hoituvat itsenäisesti. Palkkakustannusten

lisäksi kustannuksia syntyy tulkkauksesta. Työaikaa neuvontaan menee tilanteesta riippuen 1- 5 työpäivää perhettä kohden. Joensuuhun saapuu vuodessa 5 – 7 perhettä. **Tähän olisi esityksen perusteella Joensuun osalta tulossa muutos siten, että hyvinvointialue vastaa henkilön terveystarkastuksen toteutuksesta ja muiden terveyteen liittyvien käyntien neuvonnasta ja tuesta.**

- Kunta vastaisi edelleen varhaiskasvatuksen, koulutuksen, liikunta-, nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden järjestämisestä. **Tähän ei esityksen perusteella olisi tulossa merkittävää muutosta.**
- jatkossa sosiaalihuolto antaisi etuuksiin liittyvää neuvontaa ja tiedon siitä, miten Suomen sosiaaliturvajärjestelmä toimii. Tällä hetkellä Joensuussa tätä neuvontaa annetaan intensiivisesti kunnan kotoutumista edistävissä palveluissa. Neuvonnan tarve ja kesto vaihtelevat suuresti, mutta tavallisesti kansainvälistä suojelua saaneet tarvitsevat paljon tukea toimeentuloon liittyvissä asioissa 1- 3 vuoden ajan. Kustannuksia syntyy palkkakustannusten lisäksi tulkkauksesta. **Joensuussa tähän olisi esityksen perusteella tulossa merkittävä muutos siten, että hyvinvointialue vastaisi jatkossa etuuksiin liittyvästä neuvonnasta ja sosiaaliturvajärjestelmän toimintaan liittyvästä perehdytyksestä.**

Ehdotuksen perusteella vastuu ja konkreettiset pakolaisten vastaanottoon liittyvät tehtävä, kotoutumista edistävät tehtävät sekä ohjaus ja neuvonta vaikuttavat pääasiassa jäävän kunnalle.

Joensuun osalta muutokset kotoutumista tukevien palvelujen vastuisiin ovat pieniä ja keskittyvät toimeentulotukiasioihin, joissa vastuun tulee olla sosiaalipalveluissa ja KELAssa. Merkittävin muu muutos ehdotuksen perusteella vaikuttaa olevan pakolaisten asuntojen valmisteluvastuun siirtyminen sosiaalipalveluihin ja hyvinvointialueelle. Työmäärä tämänkään muutoksen osalta ei ole merkittävä Joensuussa. Korvattavia tulkki-kustannuksia ei tämän tehtävän osalta synny.

Joensuun kaupunki saa tällä hetkellä 100 % laskennallisista korvauksista ja tulkkauskorvaukset toteutuman mukaisesti. Katsomme, että perusteita laskennallisten korvausten kohdentamiselle hyvinvointialueelle merkittävässä määrin ei ole.